

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
декан факультету педагогіки,
психології та соціальної роботи
 Тетяна ФЕДІРЧИК
Протокол №10 від 21 квітня 2021 р.

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ
ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

освітнього ступеня «бакалавр» (повна форма навчання)

Галузь знань – **02 «Культура і мистецтво»**

Спеціальність – **025 «Музичне мистецтво»**

ФОРМА АТЕСТАЦІЇ: АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН

Схвалено на засіданні кафедри музики

Протокол № 12 від «20» квітня 2021 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестаційний екзамен спрямований на перевірку якості професійної (зокрема теоретико-методичної) підготовки майбутніх бакалаврів музичного мистецтва, а також є показником їх готовності до пошуку ефективних та результативних методів навчально-виховної діяльності, створення інноваційних розробок у галузі музичної педагогіки.

Програма комплексного фахового іспиту спрямована передусім на розв'язання таких **завдань**:

- комплексно перевірити якість засвоєння студентами знань, вмінь і навичок з навчальних дисциплін «Методика викладання вокально-хорових дисциплін», «Методика викладання гри на музичному інструменті»;
- виявити здатність студентів до прояву неординарного професійного мислення, творчого підходу до майбутньої професійної діяльності.

Програма атестаційного екзамену враховує не лише теоретичний, але і практичний зміст вищезгаданих навчальних дисциплін, відображає провідні ознаки професійної майстерності, досягнення педагогів-новаторів України. Дана програма не може бути розглянута як уніфікована, вона може змінюватися залежно від конкретних умов, передбачає багатоваріантність підходу до складання екзаменаційних білетів.

Підхід до побудови екзаменаційних білетів такий: два питання теоретичного спрямування, пов'язані з тематичним змістом навчальної дисципліни «Методика викладання вокально-хорових дисциплін», два питання теоретичного спрямування, пов'язані з тематичним змістом навчальної дисципліни «Методика викладання гри на музичному інструменті».

Варіанти текстів екзаменаційних питань обговорюються і затверджуються на засіданні кафедри. Відповідь студента оцінюється за розробленими критеріями до атестаційного екзамену, якими вважаються: фундаментальність і нетрадиційність, педагогічне бачення й конструктивний підхід, інтелект студента. Студенти можуть висловлювати власні, відмінні від

викладених у підручниках та посібниках судження, які слід проаналізувати, визначаючи їх раціональність і життєвість, що і слід заохочувати і оцінювати як позитивну відповідь.

Бібліографія та перелік інтернет-джерел, запропоновані студенту, допомагають самотійно засвоїти музично-педагогічну спадщину минулого, твори вітчизняних педагогів-класиків і здобутки педагогів-новаторів, надолужити прогалини у системі знань.

На консультаціях, що проводяться напередодні іспиту, екзаменатор ознайомлює студентів з основними напрямками побудови комплексної програми та розглядає питання, які виникають у студентів.

На екзамені важливо виявити уміння випускника ретранслювати теоретичні знання на практичні обставини, що виникають у практиці музично-педагогічної діяльності, прогнозувати наслідки педагогічного впливу, готовність майбутнього фахівця реалізувати в практичній роботі отримані знання, свою професійну майстерність, удосконалені особистісні якості.

Вимоги до знань і умінь студентів

Студент першого (бакалаврського) рівня вищої освіти повинен володіти такими компетенціями:

З навчальної дисципліни «Методика викладання вокально-хорових дисциплін»:

знати:

- історичні етапи становлення музично-педагогічної думки з питань вокально-хорової освіти;
- головні щаблі історичного розвитку дитячого хорового мистецтва в Україні;
- особливості дитячого хорового співу та хорового виконавства;
- теоретичні основи вокально-хорової діяльності викладача в музичній школі;
- характеристики дитячих хорових голосів;
- основні поняття : ансамбль, партія, види та типи хору, divisi,

ланцюгове дихання, аколада, партитура, вокальний ансамбль, а cappella, стрій (мелодичний та гармонічний), унісонний ансамбль, природний ансамбль, штучний ансамбль, загальний ансамбль, поліфонічний ансамбль, гомофого-гармонічний ансамбль, нюанси, теситура, художній ансамбль, дикція, орфоепія, логічні паузи при співі, диригентська етика, тактування;

– методи та прийоми послідовної роботи з дитячим хоровим колективом та вокальним ансамблем;

вміти:

– використовувати всі теоретичні знання в практичній роботі з дитячим хоровим колективом та вокальним ансамблем;

– скласти план роботи з вивчення хорового твору для дитячого колективу;

– працювати над розвитком вокально-хорових здібностей учасників хору;

– самостійно зробити художньо-педагогічний аналіз хорових творів;

– застосовувати різноманітні методи і прийоми роботи з дитячим хоровим колективом;

– аналізувати якість хорового у дитячому хорі.

З навчальної дисципліни «Методика викладання гри на музичному інструменті»:

знати:

- історію виникнення та розвитку методики гри на музичному інструменті (згідно свого фаху), сучасних педагогів-інструменталістів та виконавців, сучасні тенденції музично-інструментальної педагогіки;

- методику проведення індивідуальних занять в музично-інструментальному класі;

- особливості розвитку музичних здібностей учня, організації виконавського апарату, питання керування звуковидобуванням, аплікатурними засадами;

- питання розвитку технічної досконалості;

- особливості роботи над творами різних стилів і жанрів.

вміти:

- демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності;
- аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту;
- володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах;
- демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій;
- застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності;
- володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом;
- вміти здійснювати педагогічну діяльність;
- виявляти розуміння фінансово-адміністративних принципів організації мистецьких заходів, закладів культури та музичної освіти;
- використовувати на професійному рівні методи та прийоми викладання гри на інструменті;
- володіти системою засобів та методів педагогічного впливу;
- самостійно працювати з авторським текстом, удосконалювати розуміння змістового контексту твору;
- робити методичний аналіз твору;
- користуватися методичною літературою, орієнтуватися в нових навчальних посібниках.

ЕКЗАМЕНАЦІЙНІ ПИТАННЯ

Методика викладання вокально-хорових дисциплін

1. Розкажіть про основні організаційно-методичні особливості роботи вчителя музичного мистецтва у роботі з дитячим хором.
2. Висвітліть педагогічні погляди видатних музикантів, співаків, хормейстерів ХІХ-ХХ століття щодо навчання учнів сольного та хорового співу.
3. Дайте характеристику історії розвитку вокально-хорової освіти у навчальних закладах різного типу (Х–ХVІІІ ст.)
4. Розкрийте вплив сучасних фестивалів і конкурсів на розвиток дитячого вокально-хорового виконавства.
5. Дайте характеристику історії розвитку зарубіжної хорової культури.
6. Розкажіть про становлення та розвиток вітчизняного хорового мистецтва.
7. Дайте характеристику вокальному слуху учня і способам його розвитку.
8. Розкажіть про особливості будови та функціонування дитячого голосового апарату.
9. Охарактеризуйте види атаки звуку та способи звуковедення.
10. Дайте характеристику віковим особливостям розвитку дитячого голосу.
11. Розкажіть про співацький режим та охорону дитячого голосу у мутаційний період.
12. Дайте характеристику індивідуальному тембру дитячого голосу.
13. Розкажіть про способи управління тембровим звучанням голосу дітей.
14. Назвіть і охарактеризуйте типи співацького дихання.
15. Дайте визначення поняття «діапазон голосу» та розкажіть про діапазон голосів дітей різного віку.
16. Охарактеризуйте реєстри співацького голосу.
17. Дайте визначення понять «хор», «тип і вид хору».
18. Дайте характеристику строю і ансамблю в дитячому хорі.
19. Назвіть основні принципи та методи організації вокально-хорової роботи з учнями різного віку.
20. Розкрийте вплив вокальних вправ на розвиток дитячого голосу у процесі занять сольним співом.
21. Обґрунтуйте методику розвитку вокальних навичок на заняттях сольного співу.
22. Охарактеризуйте профілактичну роботу з охорони дитячого голосу.
23. Опишіть основні етапи розучування творів різних жанрів на заняттях сольного співу.
24. Опишіть основні методи підготовки сольного виконавця до виступу на концертній естраді.
25. Опишіть загальні методичні положення роботи з дитячим вокальним ансамблем.
26. Опишіть методику розвитку музичного слуху в процесі вокально-хорового навчання.
27. Опишіть методику організації дитячого хорового колективу.

28. Розкрийте особливості розспівування дитячого хорового колективу.
29. Розкажіть про вокалізацію в хоровому співі, розкрийте її значення у репетиційній та виконавській практиці.
30. Обґрунтуйте специфіку співацької артикуляції та дикції в роботі з дитячим хором.
31. Опишіть методику розвитку музичних здібностей в дитячому хорі.
32. Опишіть методику розвитку гармонічного слуху в хорі старших класів.
33. Розкажіть про використання прийому транспонування в репетиційній і виконавській вокально-хоровій роботі.
34. Розкажіть про основні принципи підбору репертуару для дитячих хорових колективів різного віку.
35. Опишіть специфіку розучування з дитячим хором музичних творів без інструментального супроводу.
36. Назвіть і опишіть основні етапи вивчення музичного твору під час занять з дитячим хоровим колективом.
37. Опишіть методику роботи над музично-художнім образом хорового твору.
38. Опишіть основні методи підготовки учасників хорового колективу до концертного виступу.

Методика викладання гри на музичному інструменті

1. Дайте характеристику принципів музично-інструментальної педагогіки епох бароко і класицизму.
2. Охарактеризуйте основні напрямки музично-інструментальної педагогіки XIX століття.
3. Висвітліть погляди видатних композиторів-романтиків XIX століття щодо навчання гри на музичному інструменті.
4. Охарактеризуйте основні напрямки музично-інструментальної педагогіки XX століття.
5. Дайте характеристику сучасним системам навчання гри на музичних інструментах.
6. Дайте характеристику основних виконавських засобів виразності та розкрийте специфіку оволодіння ними в процесі навчання гри на інструменті.
7. Опишіть основні принципи розвитку почуття ритму в процесі навчання гри на музичному інструменті.
8. Охарактеризуйте основні прийоми розвитку музичної пам'яті учнів в класі музичного інструменту.
9. Охарактеризуйте різні види музичного слуху і особливості розвитку кожного з них в процесі музично-інструментального навчання.
10. Розкрийте особливості розвитку музикальності, емоційності та артистичності учня під час навчання гри на музичному інструменті.
11. Сформулюйте загальні засади організації виконавського апарату при навчанні гри на музичному інструменті.
12. Назвіть і опишіть основні етапи вивчення музичного твору в класі музичного інструменту.

- 13.Опишіть методику проведення уроку в класі музичного інструменту.
- 14.Розкрийте особливості організації самостійної роботи учня в процесі навчання гри на музичному інструменті.
- 15.Сформулюйте основні вимоги до ведення навчальної документації в процесі навчання учня-інструменталіста.
- 16.Дайте характеристику специфіки початкового навчання гри на музичному інструменті.
- 17.Опишіть методику проведення уроку з учнем-початківцем в класі музичного інструменту.
- 18.Охарактеризуйте особливості засвоєння музичної грамоти учнем при навчанні гри на музичному інструменті.
- 19.Опишіть особливості розвитку музичного слуху учня на початковому етапі навчання гри на музичному інструменті.
- 20.Охарактеризуйте основні прийоми розвитку почуття ритму в учнів на початковому етапі навчання гри на музичному інструменті.
- 21.У чому повинно полягати виховання творчої ініціативи та самостійності в роботі учня під час навчання гри на музичному інструменті?
- 22.Опишіть основні вимоги до розвитку виконавської техніки учня-інструменталіста на початковому етапі навчання.
- 23.Охарактеризуйте методику роботи над читкою з аркуша в класі музичного інструменту.
- 24.Опишіть методику роботи над гамами та арпеджіо на різних етапах навчання гри на музичному інструменті.
- 25.Опишіть основні методи і способи роботи над технічними труднощами в процесі навчання гри на музичному інструменті.
- 26.Опишіть методи роботи над етюдами в класі музичного інструменту.
- 27.Опишіть загальні прийоми роботи над поліфонічними творами в класі музичного інструменту.
- 28.Охарактеризуйте початкові прийоми роботи з учнем над поліфонією.
- 29.Опишіть послідовність роботи над контрастною поліфонією в класі музичного інструменту.
- 30.Розкрийте специфіку роботи над імітаційною поліфонією в класі музичного інструменту.
- 31.У чому полягає специфіка роботи над рухливими інструментальними творами (моторними, танцювальними, маршовими)?
- 32.Охарактеризуйте специфіку роботи над кантиленними інструментальними творами (романсово-пісенними, епічними, драматичними).
- 33.Опишіть методику роботи над творами сонатної форми.
- 34.Опишіть методику роботи над творами варіаційної форми.
- 35.Охарактеризуйте різні прийоми звуковидобування та досягнення свободи м'язового апарату при грі на музичному інструменті.
- 36.Опишіть основні методи підготовки учнів до виконання музичних творів на концертній естраді.
- 37.Дайте характеристику розвитку початкових навичок гри по слуху на музичному інструменті.

38.У чому полягають основні проблеми координації рухів при грі на музичному інструменті?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано. Москва : Музыка, 1983. 288 с.
2. Алексеев І. Д. Викладання гри на баяні. Київ : Держ. вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1957. 143 с.
3. Арчажникова Л.Г. Профессия – учитель музыки. Книга для учителя. Москва : Просвещение, 1984. 111 с.
4. Баренбойм Л. А. Музыкальная педагогика и исполнительство. Ленинград : Музыка, 1974. 336 с.
5. Баштан С. Школа гри на бандурі. Київ : Муз. Україна, 1989. 134 с.
6. Безбородова Л.А. Дирижирование. Москва : Просвещение, 1985. 125 с.
7. Безфамильнов В. Воспитание баяниста. Вопросы теории и практики: учеб. пособие для средних и высших учебных заведений. Киев : Музична Україна, 1989. 200 с.
8. Береза А. В. Вивчення поліфонічних творів у класі баяна : навч.-метод. посібник. Вінниця : ТОВ Фірма “Планер”, 2007. 262 с.
9. Береза А. В. Танцювальна та маршова музика в школі: навч.-метод. посіб. для студ. муз.-пед. факультетів вищ. навч. закладів. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2003. 332 с.
10. Береза А. В. Твори українських композиторів у класі акордеонно-баянного виконавства: навч.-метод. посіб. для студ. муз.-пед. факультетів. Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2008. 213 с.
11. Береза А. В. Твори українських композиторів у класі акордеонно-баянного виконавства: навч.-метод. посіб. для студ. муз.-пед. факультетів. Вінниця : Планер, 2009. 354 с.
12. Брояко Н. Б. Теоретичні аспекти виконавської техніки бандуриста : монографія. Івано-Франківськ : ПДУ ім. В. Стефаника, 1997. 150 с.
13. Гофман Й. Фортепианная игра : Ответы на вопросы о фортепианной игре / Й. Гофман. Москва : Музыка, 1961. 224 с.

14. Давидов М. А. Теоретичні основи виконавської майстерності баяніста : навч. посіб. для вищих муз. навч. закладів. Київ : Муз. Україна, 1997. 240 с.
15. Давидов М. А. Школа виконавської майстерності баяніста (акордеоніста). Київ : Вид. ім. О. Теліш, 1998. 111 с.
16. Дутчак В. Аранжування для бандури : навч.-метод. посібник. Івано-Франківськ : Плай, 2001. 90 с.
17. Ержемский Г. Психология дирижирования. Москва : Музыка, 1988. 173 с.
18. Єгоров О. Теорія і практика роботи з хором. Київ : Державне видавництво образотворчого мистецтва і літератури, 1961. 216 с.
19. Иванов-Радкевич А. О воспитании дирижера. Москва : Музыка, 1973. 163 с.
20. Кан Э. Элементы дирижирования. Москва : Музыка, 1980. 218 с.
21. Канерштейн М. Вопросы дирижирования. Москва : Музыка, 1965. 198 с.
22. Коган Г. М. Работа пианиста. Москва : Музыка, 1979. 182 с.
23. Колесса М. Основи техніки диригування. Київ : Музична Україна, 1973. 216 с.
24. Левченко Г., Лиманський П., Тягло Є. Хорове диригування: навчальний посібник. Вип. I. Полтава: ПДПУ, 1995. 124 с.
25. Либерман Е. Я. Работа над фортепианной техникой. Москва : Музыка, 1971. 92 с.
26. Либерман Е. Я. Творческая работа пианиста с авторским текстом. Москва : Музыка, 1988. 178 с.
27. Лиманський П.Т., Тягло Є.І. Самостійна робота з хорового диригування: навчальний посібник. - Полтава, 2000. - 40 с.
28. Лиманський П., Тягло Є. Хорове диригування: навчальний посібник. Вип. II. Полтава: ПДПУ, 1998. 182 с.
29. Липс Ф. Искусство игры на баяне. Москва : Музыка, 1986. 153 с.
30. Лісовий В. А. Основний музичний інструмент (фортепіано): навч.-метод. посібник (Лісовий В. А., Мельничук Я. М., Бойчук І. І.). Чернівці : Рута, 2007. 70 с.

- 31.Малько Н. Основы техники дирижирования. Москва : Музыка, 1980. 118 с.
- 32.Мартинсен К. А. Индивидуальная фортепианная техника на основе звукотворческой воли. Москва : Музыка, 1966. 220 с.
- 33.Маталаев Л.Н. Основы дирижерской техники. Москва : Советский композитор, 1986. 118 с.
- 34.Моїсеєва М. А. Теоретико-методичні основи навчання ансамблевої гри : навч.-метод. посіб. для викл. і студ. мистец. навч. закладів. Житомир : Видавництво «Волинь», 2002. 208 с.
- 35.Мусин И. О воспитании дирижера. Москва : Музыка, 1987. 214 с.
- 36.Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры. 4-е изд. Москва : Музыка, 1982. 300 с.
- 37.Олексюк О. М. Методика викладання гри на народних інструментах : навч. посібник. Київ : ДАККиМ, 2004. 135 с.
- 38.Олексюк О. М. Музична педагогіка : навч. посібник. Київ : КНУКиМ, 2006. 188 с.
- 39.Ольхов К.А. Вопросы теории дирижерской техники и обучения хоровых дирижеров. Москва : Музыка, 1979. 208 с.
- 40.Ольхов К.А. Теоретические основы дирижерской техники. Москва : Музыка, 1990. 148 с.
- 41.Петрушин В. И. Музыкальная психология : учеб. пособие для студ. и препод. Москва : Гуманитарно-издательский центр ВЛАДОС, 1997. 384 с.
- 42.Пігров К. Керування хором. Київ : Музична Україна, 1976. 188 с.
- 43.Поляков О. Язык дирижирования. Київ : Музична Україна, 1987. 104 с.
- 44.Робота над творами різних жанрів у класі додаткового музичного інструменту (фортепіано): метод. рекомендації (укл. : І. І. Бойчук). Чернівці : Рута, 2005. 38 с.
- 45.Савшинский С. И. Работа пианиста над музыкальным произведением. Ленинград : Музыка, 1964. 183 с.
- 46.Савшинский С. И. Работа пианиста над техникой. Ленинград : Музыка, 1968. 388 с.

- 47.Семенов В. Современная школа игры на баяне. Москва : Музыка, 2003. 216 с.
- 48.Станко А. А. Исполнительский аппарат скрипача. Одесса : Логос, 1995. 248 с.
- 49.Хайкин Б. Беседы о дирижерском ремесле. Москва : Музыка, 1984. 112 с.
- 50.Цыпин Г. М. Обучение игре на фортепиано : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов. Москва : Просвещение, 1984. 176 с.
- 51.Чесноков П. Г. Хор и управление им. Москва : Музгиз, 1971. 186 с.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, ВМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

"Відмінно" (A) – правильні повні відповіді на всі питання екзаменаційного білету, підкріплені конкретними прикладами теоретичного та практичного характеру з використанням матеріалу багатьох джерел зі списку рекомендованої науково-методичної літератури.

"Добре" (B, C) – правильні, але дещо неповні відповіді на всі питання екзаменаційного білету, які підкріплюються методично вірними прийомами роботи.

"Задовільно" (D, E) – неповні та частково неточні відповіді на питання екзаменаційного білету, які не завжди підкріплюються методично вірними прийомами роботи.

"Незадовільно" (FX, F) – дуже поверхові, неточні відповіді на одне з двох питань екзаменаційного білету, підкріплені методично невірними прийомами роботи; немає відповіді на жодне з питань екзаменаційного білету.